Splachové sedimenty zanášejí střed terénních depresí v úzkém pruhu jejich přirozené drenáže. Zrnitostně jsou podobné aluviím, zhruba o řád jemnozrnnější, mají větší podíl hlín.

Český geologický ústav, Malostranské nám. 19, 118 21 Praha 1

ZPRÁVA O KVARTÉRNÍCH SEDIMENTECH NA LISTU GEOLOGICKÉ MAPY 1 : 50 000 ZRUČ NAD SÁZAVOU

REPORT ON THE QUATERNARY SEDIMENTS ON THE GEOLOGICAL MAP SHEET 1 : 50 000 ZRUČ NAD SÁZAVOU

(13 - 34 Zruč nad Sázavou)

Martin Hrubeš

Quaternary, Geological mapping, Central Bohemia

Při kvartérně geologickém mapování na listu Zruč bylo možno vycházet z několika krátkých zmínek ve zprávách o terénních výzkumech V. Koutka, V. Čecha, L. Sýkory a L. Urbánka. Podání kvartéru prvních dvou autorů může sloužit pouze pro velmi povšechnou informaci. Z novějších prací jsou z hlediska mapování užitečné inženýrsko-geologické, případně ložiskové průzkumy soustředěné hlavně podél Sázavy a Želivky. Pro pochopení kvartérního vývoje reliéfu jsou důležité geomorfologické studie V. Dědiny a V.J. Nováka.

Oblast je budována horninami kutnohorského krystalinika a moldanubika, v severní části místy překrytými sedimenty svrchní křídy. Kvartérní sedimenty jsou zachovány jen na některých svazích a v údolích vodních toků. Vedle sporadických svahovin, běžných aluvií a splachů jsou významné pleistocenní fluviální terasové akumulace.

Pro nedostatek podrobnějších výzkumů dělíme terasový systém Sázavy (v souhlasu se staršími pracemi) na spodní, střední a svrchní terasu.

Terasové sedimenty

Písky a štěrkovité písky svrchní terasy jsou zaznamenány na jediné lokalitě u Střechova. Ve štěrkové frakci naprosto převládají valouny křemene a kvarcitu, v jemnějších frakcích postupně roste podíl zvětralých úlomků granitoidů a amfibolitu, dále rozložených živců a slíd. Relativní výška báze akumulace nad dnešní hladinou Sázavy je 55 m, řadíme ji do staršího pleistocénu.

Podstatně rozšířenější jsou písky a štěrkovité písky střední terasy. Z morfologické pozice těchto akumulací vysvítá, že se jedná o relikty paleokoryta Sázavy, které bylo na několika místech přerušeno mladší erozí. Dno tohoto koryta má výrazný sklon k původnímu nárazovému břehu, povrch jeho výplně je subhorizontální, takže mocnost sedimentů tímto směrem vzrůstá. Maximální mocnost je dokumentována ve vrtu na lokalitě Buda - 28 m, v terénním odkryvu nejvíce 5 m na lokalitě Horka, obě nedaleko JV směrem od Zruče. Na spodu jsou vyvinuty hrubé, písčité štěrky, místy až 5 m mocné, nad nimi je uloženo souvrství žlutošedých písků a šedých, drobně štěrkovitých hrubozrnných písků, střídajících se ve vrstvách čočkovitého tvaru 10-15 cm mocných. Písky jsou slabě až středně jílovité, mírně zahlíněné. Štěrková frakce obsahuje přes 50 % nedokonale opracovaných valounů žilného křemene a kvarcitu, asi 20 % valounů žul, 15 % ortorul a pararul, valouny ostatních hornin (pegmatit, aplit, rohovce, amfibolit) jsou zastoupeny v malém množství. V písku se vedle křemene ojediněle nacházejí zrna živce a turmalínu, poněkud častěji slída. Blízko povrchu bývají v některých polohách koncentrovány hydroxidy železa a manganu.

V nejnižším bodě leží báze akumulace pouze 4 m nad dnešní hladinou Sázavy, báze menších reliktů se nalézají v různých výškách do 20 m, přičemž úrovně jejich povrchů se liší minimálně.

Uchování původního povrchu akumulace je u Chabeřic a Vlastějovic doloženo nálezem hranců pěkně eolicky „vyhraněných".

Q. Záruba tuto akumulaci srovnává s vltavskou terasou Karlova náměstí IIIb. risského stáří, podle stupně navětrání horninových částic nelze vyloučit stáří větší - mindel.

Mocné štěrkopískové souvrství je odkryto u Soutic na Želivce. V těsné blízkosti (zčásti v překryvu) zde sedimentovaly dvě akumulace různého stáří (pravděpodobně střední pleistocén). Báze vyšší terasy leží 20 m nad dnešní hladinou Želivky. Z časových důvodů nebylo možno věnovat se studiu těchto sedimentů, ač by jistě přineslo zajímavé poznatky o jejich vzniku, snosové oblasti a stáří.

Spodní terasa je vyvinuta (zachována ?) jen výjimečně. Štěrky mladopleistocenního stáří bývají překryty náplavovými sedimenty přímo v nivě současných toků.

Ostatní kvartérní sedimenty

Svahové hlíny, písčité, případně kamenité, pokrývají nižší části některých svahů. Jejich mocnost velmi zřídka dosáhne 2 m, rozšíření je podstatně menší, než se vyznačuje na starších geologických mapách.

Holocenní splachy a aluvia vyplňují převážnou část současných údolí. Domnívám se, že ve větších nadmořských výškách jsou pod holocenními sedimenty v širších nivách ukryty sedimenty starší (pleistocenní).

Antropogenní sedimenty jsou vzhledem k měřítku mapy bezvýznamné.

Český geologický ústav, Malostranské nám. 19, 118 21 Praha 1

SHRNUTÍ FYTOPALEONTOLOGICKÝCH NÁLEZŮ NA VÝZNAMNĚJŠÍCH LOKALITÁCH PERMOKARBONU BOSKOVICKÉ BRÁZDY

A REVIEW OF PHYTOPALEONTOLOGICAL FINDINGS AT THE MOST SIGNIFICANT PERMO-CARBONIFEROUS SITES OF THE BOSKOVICE FURROW

Ivona Hykyšová-Šolcová

Phytopaleontology, Boskovice Furrow, Permian, Carboniferous

Paleokvětenou permokarbonu boskovické brázdy se v minulosti zabývalo mnoho autorů. Mezi nimi zaujímá významné místo J. Augusta, který kromě drobných zpráv publikoval i obsáhlejší přehledné články, v nichž shrnoval výsledky paleontologických výzkumů svých i ostatních autorů za určité období. Publikace tohoto druhu končí v 50. letech.

Kromě prací J. Augusty existuje však i mnoho dalších drobných článků z pozdějších let. V nich jsou významné údaje doplňující seznam stávajících rodů a druhů na starých i novějších lokalitách. Vzhledem k těmto skutečnostem jsem považovala za vhodné shrnout většinu doposud známých publikací o paleoflóře permokarbonu boskovické brázdy.

Výsledkem je přehledná, i když poněkud obsáhlejší rukopisná práce, která podává přehled všech významných lokalit, jako např. lom "na Skalkách" u Bačova, lokalita za pilou dolu Antonín ve Zbýšově u Brna, údolí říčky Rokytné u Moravského Krumlova, "Rybičková skála" pod Konvízem a mnoho dalších. U každé lokality je přiložena mapka dané oblasti, seznam nalezených rostlinných rodů a druhů a použitá literatura. Všechny získané údaje o paleoflóře boskovické brázdy lze statisticky vyhodnotit. Nejzajímavější je druhové spektrum jednotlivých rostlinných taxonů a frekvence výskytu nejčastěji se objevujícího druhu na daných lokalitách. Uvedené společenstvo tvoří stratigraficky významné druhy nebo druhy typické pro většinu lokalit. Z tabulky č. 1 je zřejmé, že společenstvo celkově vykazuje spodnopermský charakter.